

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Observationes in Cap. V. De Magistratibus, eorum Ordinatione,
Obligationibus, Functionibus, Juris, & maximè Jurisdictione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

5. Putat Autor, sententiam à Principe latam, habere vim Legis; quod ut probet, laudat *cap. 19. de Sent. & de Judic.* quo nihil tamen de illà dicitur. Præterea, momentum sententiæ à circumstantiis particularibus, accipi potuit; itaque, quamvis inter Partes vigeat, vim tamen Legis ergà cæteros habere non debet, nisi appareat, talem esse Principis voluntatem; & si tales sententiæ hodiè vim Legis obtineant, eam trahunt ex eo, quòd inter Leges relatæ sunt, in Collectionibus Principum jussu compositis.

6. Agendo de *Canonibus*, egregiam nactus erat occasionem loquendi de *Conciliis*, sed cum de illis ageret tantum in genere, atque, ut ostenderet eis competere vim Legis, maluit illum Tractatum alibi collocare, ubi de *Actibus Ecclesiasticis* disputatur.

7. Quamvis egerit de *Decretis Pontificum*, loquendo de *Canonibus*, ac probaverit, illa vim Legis habere, de *Pontificiis* præterea *Epistolis* disserit in articulo de *Rescriptis Principum*, ubi præcipuè probandum suscipit, eas habere vim Legis, perindè ac Rescripta, & monere negligens extare *Rescripta Gratiæ*, præter *Rescripta Justitiæ*, de his solis loquitur; propositaque REGULA illa vim Legis obtinere, non solum in causa, pro quâ scripta sunt, sed etiam in quâcumque aliâ simili causa, EXCEPTIONES XXII. multasque Replicationes refert, quæ non cadunt, nisi in casus, in quibus Rescripta vitiis inficiuntur ipsa annullantibus, aut inutilia efficientibus. Porò, hæc Exceptiones parum congruæ videntur; Regula quippè non intelligitur nisi de Rescriptis certis & validis; itaque Exceptiones debent continere casus, in quibus Rescriptum, non obstante validitate atque autenticitate suâ, vim Legis non habet; v. g. cum à Commissariis non fuit acceptatum aut executioni non missum; aut, si provocatum fuerit à sententiâ ex vigore ipsius latâ; aut, cum judicium à Pontifice non fuit approbatum, aut emendatum fuit ex vi alterius Rescripti, aut tres sententiæ similes latæ non sunt, aut ex errores intolerabiles contineant.

Rescriptum ex se ipso Lex esse nequit inter alias Personas, quàm inter Partes; est enim duntaxat Mandatum, seu Commissio judicii inter eas ferendi: solum Judicium ex illius vi latum, eam prærogativam habere potest. Rescriptum nihil decidit, Decisio fit Judicio: Decisio autem sola in Regulam assumi potest & consequenter habere vim Legis. Juxta hæc, plures Exceptiones hujus Capituli inutiles judicabuntur.

Textus, qui dicunt Rescripta vim Legis habere, procul dubio de iis loquuntur, quibus definitæ sunt Quæstiones, & quæ Corpori Juris inserta fuere Legillatoris jussu, qui sic declaravit voluntatem suam esse, ut ea Leges fierent. Absque hac voluntate debito modo manifestatâ, nullæ possunt esse Leges obligatorie: probatum id fuit, agendo de *autorisatione Collectionum*. Autor id fatetur in *Exceptione I.* probatque per Textus eo in loco laudatos.

EXCEPTIO II. Falsa est, in eo, quòd proponit, velut Principium generale, Rescripta contraria Prædecessorum Rescriptis, non habere vim Legis; quippè adversatur *Cap. 1. de Constitut. in 6.* Regulam vulgò approbatam continenti, scilicet, Legem posteriorem anteriori, cui contraria est, derogare.

EXCEPTIO III. Restringi debet ad casum, quo pravus Pontifex malum Rescriptum dat, nisi notoriè suspensus aut excommunicatus sit; sola enim pravitas auctoritatem Legum ferendarum non aufert.

EXCEPTIO IV. Nimis etiam patet; nam si, v. g. excommunicatus à Pontifice, Rescriptum impetraret, quo decideretur aliqua Juris quæstio, nihilominus Rescriptum haberet vim Legis; sed si aliquid impetranti commodum contineret, is eo non frueretur.

EXCEPTIO V. Vera non est, si agatur de Rescripto quæstionem Juris definiente; nam Decisio potest esse vera, quamvis factum in Rescripto expositum, sit falsum; neque enim pendet à circumstantiis Temporis, Loci, Personarum.

EXCEPTIO VI. Falsa est in utroque casu, quoad Decisiones, quæ vim Legis generalis obtinent, in quibus Clausula, *si proces veritate nitantur*, necessaria esse nequit.

EXCEPTIO VII. Data pariter nullatenus necessaria est in simili Rescripto.

EXCEPTIO XI. Recidit in *Secundam*, in eo, quòd dicit Rescriptum Juri contrarium, esse nullum; itaque ambæ ob eandem rationem peccant: quoad id, quod adjicitur, Rescriptum esse quoque nullum, si bono publico adversetur, in eas recidit, de quibus actum est *Cap. II. circa Leges*. Cujus rei occasione observabimus, Rescriptum vim Legis habere non posse si careat aliquâ ex conditionibus ad Leges necessariis.

EXCEPTIO XII. Et subsequentes ad Rescripta Personalalia pertinent, quibus applicari debet id, quod dictum est supra de Legibus personalibus: ea memorari non debent inter Rescripta vim Legis generalis habentia.

EXCEPTIO XXI. Redit ad *Primam*; nam Rescriptum falsum pejus est Rescripto ambiguo, quod vim Legis non habet.

Nihil à nobis dicendum est in REGULAS, ad reliqua Capita argumenti Rescriptorum pertinentes.

Cæterum, conferendo disputationem Autoris hîc de Rescriptis, cum iis, quæ circa ipsa collegimus in REGULIS nostris, evidens est 1. Multum abesse, ut retulerit quidquid de Rescriptis Corpus Juris suppeditat: 2. Argumentum confusè tractari, ob defectum Divisionum & Subdivisionum necessariarum.

OBSERVATIONES in CAP. V. de MAGISTRATIBUS eorum ORDINATIONE, OBLIGATIONIBUS, FUNCTIONIBUS, Juris, & maxime JURISDICTIONE.

TITULUS hic parum Juri Canonico convenit, quòd de Magistratibus non loquitur ex professo, qui sunt Officiales à Principibus constituti, à quibus omnem suam potestatem tenent; tamen quod Autor de iis dicit, suam habet utilitatem, respectu Episcoporum, qui sunt Magistratus Ecclesiæ. Nam v. gr. principia, quæ exponit circa Jurisdictionem sive Ordinariam sive Delegatam Magistratum, applicari debent ad Jurisdictionem Episcoporum, de quibus agitur infra LIB. III. TIT. IX. solum incommodum hujus methodi est, quòd eadem res pluries tractatur in eodem Opere; quamvis consilium Autoris, quo sibi proposuit exponere Jus Civile cum Jure Canonico, ut ea, quæ sunt utriusque Communia aut Peculiariora ostenderet, ipsum ad agendum de Magistratibus induxerit; repetitiones tamen vitare potuisset, loquendo solum hîc de Jurisdictione, quæ ipsis peculiaris est, & de ea, quæ similis est Jurisdictioni Episcopali, alibi verò de Jurisdictione peculiari Episcoporum.

Multæ Regule hujus Capituli, ex iis sunt, quæ Textus tantum indicant de Argumento loquentes, & qui, continentes Facta pluribus sæpè circumstantiis modificata, non sunt Regule; Regule enim sunt Decisiones aut principia Decisionum. Maxima utilitas harum laudationum, est dare cognitionem locorum, ubi materia tractatur. Regule hîc, ut plurimum sunt sine Exceptionibus, & proinde sine reliquo comitatu. Tales sunt, præ cæteris, Regule trium priorum Quæstionum. Regule circa Ordinationem, in quibus enumerantur qualitates à Magistratu excludentes, locum habent in quavis aliâ Dignitate.

Exponendo Jurisdictionem, cadit in vitium sibi creberrimum, unicam scilicet proponendo Regulam in re, quæ pluribus indigeret; undè oritur necessitas Replicationum, Duplicationum, quæ Argumentum implicat. Hoc incommodum vitavisset, dicens 1. Jurisdictionem esse Ordinariam, vel Delegatam. Ordinariam quidem posse delegari, Delegatam verò non posse, quibusdam casibus exceptis: 2. Subdelegationem permitti in his Casibus, quos continuâ serie retulisset: 3. Eandem prohi-

prohiberi in illis casibus, quos enumerasset. 4. Quoties Delegatio prohibetur, toties Subdelegationem interdicti, quod probasset exemplis in Jure relatis; 5. Quasdam personas Ordinariam Jurisdictionem exercere posse, non posse autem à Pontifice delegari. Sic perspicue expositum fuit hoc argumentum in TRACTATU de Jurisdictione.

Pluribus Exceptionibus subjicit casus, quos sub unâ referre debuisset. Tales sunt 2. 4. 5. 6. 7. 8. quas in unicâ circa Suspicionem includere debuisset; nam delegatus à Judice suspecto, suspectus est; conservator conservatoris sui suspectus foret; Domesticus Partis, & alius quivis ipsi Subditus, foret suspectus; idem est de eo, qui similem litem haberet; Judex, à quo provocatum fuit, suspectus esset; Judex in casu appellationis, Judex nominatim ab alio postulatus, alteri litiganti suspectus est. Hoc modo statim percipitur, hos omnes casus propter Suspicionem prohiberi.

Aliæ duodecim Exceptiones cum suis Replicationibus & Duplicationibus ad duas Regulas reduci poterant, quarum una casus omnes, in quibus delegatio nulla est, complexa foret; alia verò omnes modos, quibus extinguitur. In singulis sub eodem prospectu collocatæ fuissent plurimæ res gravis momenti: id præstitum fuit in laudato tractatu.

Quod dictum fuit supra, de casibus, in quibus Leges non obligant, applicandum est iurisdictionibus Magistratum.

Quod dicit Autor de usu Mitræ QUÆST. V. n. 3. non convenit Magistratibus, de quibus agit.

OBSERVATIONES in CAPUT VI. in quo agitur de JUDICIIS PUBLICIS & de Rebus quibuscumque ad ea tam generatim, quam Speciatim pertinentibus.

Autor hic proponit QUÆSTIONES octo, quarum Tertia & Quarta hic præcipue discutientur. Agit in Tertia de casibus aut peccatis, quæ Judiciis Publicis obnoxium aliquem faciunt. Proponit hanc REGULAM, neminem puniri debere, qui sons non sit, nisi subsit causa, quæ contrarium petat, neglectâ expositione hujus exceptionis, XVII. alias refert, quæ reducuntur ad circumstantias, quæ à peccato eximunt, aut illud minuunt, itâ, ut non imputetur, quoad punitionem, aut vindictam publicam. 1. est, ut actio facta fuerit sine dolo, neque nocendi consilio, quod locum habet tantum in fatuis, aut infantibus, aut cæcis, aut coactis, aut personis ex alienâ fraude, sive ex qualitate ac virium potentis inscitia, ebris. Sic exponendæ sunt sex priores Exceptiones, nec non Octava, cum Textibus, quibus fulciuntur, desumptis ex CAUS. XV. QUÆST. I. & ex verbis Gratiani. Idem est de eo, qui agit ex iurisdictione Superioris, cui parere tenetur. REG. XXIV. de Reg. Jur. in 6. quoad Forum exterius restringendum est. Ad hanc rem pertinet Octava Nona, reducitur ad eas, quæ sumuntur ex defectu usus rationis & pertinet ad belluas.

A Primâ excipiendus est casus, quo Lex facinus puniunt: 6. 1. de Homic. in 6. ab Undecima casus hæreticos aut excommunicationis, quæ post mortem ligant.

Duodecima & duæ sequentes Falsæ sunt, ex quo accusatio Actoris publico reservatur. In Decima septima laudat verba Gratiani, tanquam pertinentia ad Can. si quis Potestatem 31. CAUS. XXIII. QUÆST. IV. Gratiani verba cum Textu confundit in Replicatione generali, quæ valde notabilis videtur, si locum habeat in omnibus Excusationibus seu Exceptionibus supra memoratis; scilicet, eum, qui Delatorem corrumpit, pro convicto haberi in omni causâ, nisi agatur de Sanguine. Clausula hæc ab Autore omissa est.

Exceptio, cujus expositionem omisit Autor, quamvis nominatim exprimat in Regula, quam laudat, nempe 23. de Reg. Jur. in 6. exponitur à CANISIO in illam Regulam. Ibi plura refert exempla punitionis puero-rum Innocentium, præ odio criminis Paterni: tales sunt

præsertim ii, qui nati sunt ex Patribus in hæresi defunctis, aut læsæ Majestatis reis, vel extrâ legitimum Matrimonium maxime ex personis Deo dicatis.

Quarta Quæstio, in quâ discribitur de Personis, quæ ad accusandum admittuntur, aut secus, nullius est usus hodie; nam, ut dictum fuit, accusatio reservatur publico Actori. Itaque, Regula cum Exceptionibus XLV. & reliquo famulatus, facta est inutilis. Præterea, credibile est eos, quorum interest, aut qui læsi fuere, damni resarcitionem potuisse semper postulare, ut possunt hodie, vel per se ipsos, vel per alios. Verba hæc Quæstionis, quibus competant accusationes, seu Judicia publica, significare videntur, accusationes esse Judicia publica, quorum sunt pars tantum.

Quinta loquitur de iis, qui publicè accusari possunt, & reducitur ad duplex Personarum genus scilicet eas, quæ patravenerunt crimen, & eas, quæ in illud influxerunt: Itaque omnes Exceptiones ab Autore observatæ, ut plurimum ad Regulam pertinent; nihil enim aliud sunt, quam casus Societatis in crimine.

Sexta Quæstionis Titulus sic conceptus, Per quos Judicia publica competant, non exponit perspicue sensum ejus; scilicet, an accusatio & defensio rei per Procuretores fieri possint.

Septima Quæstio, quæ loquitur de Judice delicti, poterat inscribi de Judice accusationis.

REGULA Tertia falsa est, & Cap. 3. de Accusatione eam non probat; absit, ut S. GREGORIUS dixerit, accusationem fieri debere apud eos, quorum interest, quippe qui Judices esse nequeunt.

Quinta, dicens, accusationem publicam fieri non posse coram Magistratu Ecclesiastico, ostendit, Censuras, inter pœnas Judiciorum Publicorum numerari non debuisse, cum ab illo solo Magistratu ferri valeant; id tamen Autor facit Cap. 8.

REGULA I. QUÆST. VIII. de Judiciorum adjunctis, sive de rebus ad publica Judicia pertinentibus, non est vera; ubi enim illorum Judiciorum opus est, à monitione Sontium sedulo abstinetur. Secunda non est in usu; nam minimè necessarium est initio discutere personam accusatoris, aut accusati.

OBSERVATIONES in CAPUT VII. agens DE PœNIS.

Prima pars TITULI, quid veniat in Judicia publica, generalior est ratione consilii de Pœnis Sæcularibus agendi.

Pleraque hujus Capituli Regule indicant solum Textus Juris, qui loquuntur de Pœnis, & qui in Regulas transferri possunt, juxta dispositivum: res hæc conficienda superest: nondum autem est absoluta. Divisio adhiberi potest ad Regularum distributionem. Pro Regula proponere debuisset, pœnam temperari debere, habitâ ratione Circumstantiarum, Personarum, Locorum, Temporum, aliarumve, quæ crimen aut minuunt, aut gravant, etiam in casibus, in quibus Leges pœnam determinant; quia sub eodem Personarum genere, quædam majores, quædam minores sunt; delectus autem fieri debet, circumstantiarum habitâ ratione v. gr. cum pœna Capitis à Jure irrogatur, inter varia mortis genera Judex eligere debet; cum exilium sancitur, Judex ipsius durationem, & distantiam loci determinare debet: cum pœnis pecuniariis locus est, Judex summam definit. Eadem moderatione, quam adhibere tenetur, ubi pœna indeterminata est, uti debet, cum genus ejus est determinatum, eam temperando pro qualitate delicti, ponderati, in omnibus suis circumstantiis, quæ persæpe magnâ varietate distinguuntur: Judex, qui dispensare potest à pœnâ per Legem latâ, ipsam minuere valet exequendo Legem, quâ fertur, ob eandem rationem.

In Regulis circa Personam delinquentium, REGULA V. supponit degradationem esse semper necessariam, priusquam Sæculari Potestati Clerici criminosi tradantur; contrarius est usus non solum apud Gallos, sed